

Yasal Mevzuat : Koronavirüs (Covid 19) kapsamında alınan sokağa çıkma yasağı ve Anayasadaki yeri.

Resmi Gazete Tarih & Sayı : İç işleri bakanlığı tarafından çıkartılan 24.04.2020 tarihli 89780865-153-E.7058 sayılı Genelge

Konu :

Bilindiği üzere, Yeni Koronavirüs ("Covid 19") salgının yayılmasının önlenmesi amacıyla ülke genelinde hak ve özgürlükleri sınırlayan bazı idari tedbirler alındığı görülmektedir.

Bu tedbirlere değinmek gerekirse; belirli zamanla sınırlı olmak üzere getirilen genel sokağa çıkma yasağı, 20 yaş altı ve 65 yaş üstüne getirilen süresiz sokağa çıkma yasağı ve şehirler arası seyahatin özel izne tabi tutulması olarak karşımıza çıkmaktadır.

Uygulanan tedbirlerin Anayasaya ve Hukuka uygulugu tartışma konusudur.

1) 23.04.2020 tarihi saat 24.00 ile 26.04.2020 tarihi saat 24.00 arasında İç işleri bakanlığı tarafından çıkarılan genelge ile uygulanan sokağa çıkma yasağının gerekçesi olarak İl İdaresi Kanunu'nun 11/C maddesi ile Umumi Hıfzıssıhha Kanununun 27 ve 72. maddeleri gösterilmektedir.

a) İl İdaresi Kanunu

Madde 11-C; "İl sınırları içinde huzur ve güvenliğin, kişi dokunulmazlığının, tasarrufa müteallik emniyetin, kamu esenliğinin sağlanması ve önleyici kolluk yetkisi valinin ödev ve görevlerindendir. Bunları sağlamak için vali gereken karar ve tedbirleri alır." hükmünü düzenlemektedir.

İl idaresi kanunu valilerin kamu güvenliğini sağlamak amacıyla bulundukları şehirlerde giriş ve çıkışları yasaklayabileceği gibi bazı konularda karar ve tedbir alma yetkisi sağlamıştır. Buna göre bu maddeye dayanılarak verilen sokağa çıkma yasağı Anayasanın 2. Maddesinde düzenlenen "hukuk devletinin belirlilik ilkesine" aykırı düşecek Anayasaca korunan temel hak ve hürriyetlerin sınırsız olabilecek şekilde kısıtlanmasına sebebiyet verebilecektir.

b) Umumi Hıfzıssıhha Kanunu

1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu'nun 27. Maddesi ile 72. Maddeleri ele alındığında; hastalara ve şüpheli vakalara yönelik ev veya hastanelerde belirli süre karantinaya alınması, seyahat eden kişilere yönelik muayene uygulanması, belirli bir mahalde bulunan salgınlara ilişkin karantina uygulanması, şehre giriş çıkışların kısıtlanması gibi yetkiler yer almaktadır. Ancak bu maddelerden çıkarılacak sonuç sokağa çıkma yasağı uygulanabileceği değildir. Tedbirlerin açıkça yazması gerekmektedir.

Dolayısıyla gerek İl İdare Kanunu gerekse de Umumi Hıfzıssıhha Kanunu kapsamında Anayasanın 2. Maddesinde altı çizilen "belirlilik ilkesine" uygun şekilde bir sokağa çıkma yasağı verilebileceği yönünde bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu kapsamda İçişleri Bakanlığı tarafından ilgili valiliklere gönderilerek verilen "Sokağa Çıkma Yasağı'nın" hukuka aykırı olduğu kanaatindeyiz.

2) Anayasa ve Hukuka Uygun olarak Temel Hak ve Özgürlüklerin sınırlandırılması ve Sokağa çıkma yasağı

Sokağa çıkma yasağı bir kolluk tedbiri olup, belirli bir bölgede yaşayan kişilerin bulundukları mahal dışına çıkmalarını yasaklayan genel bir idari işlemdir. Sebebi kamu güvenliği ve asayişinin bozulmuş olması, amacı ise kamu düzeninin tekrar tesisidir.

Herhangi sebeple alınan bir tedbir kişinin temel hak ve özgürlüklerinin sınırlandırılmasına sebebiyet veriyor ise bu sınırlandırma ve sınırı ancak kanundan alınan yetki ile ölçülülük ilkesine uygun olarak yapılabilir. Bu kapsamda hukuka uygun olarak verilecek sokağa çıkma yasağı;

a) Bu hususta kanuni bir düzenleme bulunmalıdır.

Sokağa çıkma yasağının hukuka uygun kabul edilebilmesi için, idarenin bu tür bir tedbiri, kararı alabileceğini düzenleyen bir norma, mevzuat hükmüne ihtiyaç vardır. Nitekim Anayasa'nın "Temel Hak ve Hürriyetlerin Sınırlandırılması" başlıklı 13. Maddesi; "Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlandırılabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz." hükmünü düzenlemektedir.

b) Ohal ilan edilmesi üzerine düzenleme yapılabilecektir.

Anayasa'nın "Temel Hak ve Hürriyetlerin Kullanılmasının Durdurulması" Başlıklı 15. Maddesi; "Savaş, seferberlik veya olağanüstü hallerde, milletlerarası hukuktan doğan yükümlülükler ihlal edilmemek kaydıyla, durumun gerektirdiği ölçüde temel hak ve hürriyetlerin kullanılması kısmen veya tamamen durdurulabilir veya bunlar için Anayasada öngörülen güvencelere aykırı tedbirler alınabilir." Görüldüğü üzere; Anayasa'nın 15. Maddesi gereğince kişilerin temel hak ve hürriyetlerinin sınırlandırılması 'savaş, seferberlik veya olağanüstü hal' durumunda öngörülmüştür. Bu durumda Ohal ilan edilmesi üzerine Cumhurbaşkanı kararnamesi ile sokağa çıkma yasağı vermesi hukuka uygun olacaktır. Günümüzde ohal ilan edilmediği gözetildiğinde Genelge ile verilen sokağa çıkma yasağı kararı Anayasa'nın 13. Maddesine aykırı olacaktır. Ayrıca Anayasa Mahkemesinden iptali istenebileceği gibi, İç işleri bakanlığı tarafından çıkarılan genelge bir idari işlem olduğundan ve asli düzenleme içerdiğinden Danıştaydan iptalide istenebilecektir.

3) Temel Hak ve Özgürlüklerin sınırlandırılmasının Ölçülülük ilkesi açısından değerlendirilmesi

Yapılan sınırlandırmaların amacı meşru bir nedene dayanıyor olsa bile bu amaca ulaşabilmek için kullanılan araçların hukuka uygun olması kanuni dayanağı olması gerekmektedir. Kanuni dayanağı olsa dahi Anayasanın 15. Maddesine göre Temel hak ve özgürlükler üzerinde yapılacak olan sınırlandırmalar ölçülülük ilkesine aykırı olamaz. Bu nedenle 20 yaş altı ve 65 yaş üstü vatandaşlara uygulanan süresiz sokağa çıkma yasağı ölçülülük ilkesi ile bağdaşmamaktadır. Bosna hersek anayasa mahkemesi 65 yaş üstü ve 18 yaş altına uygulanan süresiz sokağa çıkma yasağını ölçülülük ilkesine aykırı bularak söz konusu kanuni düzenlemenin anayasaya aykırı olduğuna hükmederek düzenlemeyi iptal etmiştir. Bu nedenle hak ve özgürlükler üzerinde yapılacak sınırlamaların ölçülülük ilkesi kapsamında değerlendirilerek uygulamaya geçilmesi gerekmektedir.

Tüm anlatılanlar ışığında Anayasa'nın 13. Maddesi kapsamında temel hak ve hürriyetlerin kısıtlanması Anayasanın 15. Maddesi ile 119. Maddesi kapsamında ve hakkın özüne dokunulmadan yalnızca kanunla sınırlandırılabilirliği sabittir. Bu doğrultuda İl İdare Kanunu ve Umumi Hıfzıssıhha Kanunu'na dayanılarak "Genelge" ile sokağa çıkma yasağı ilan edilmesi Anayasaya aykırılık teşkil edecektir.

4) Sokağa çıkma yasağının ihlali ve bu kapsamda verilen idari para cezasının iptali

Genelge kapsamında sokağa çıkma yasağına uymayan vatandaşlara idari para cezası uygulanmaktadır. Umumi Hıfzıssıhha Kanunu Madde 282; “Bu Kanunda yazılı olan yasaklara aykırı hareket edenler veya zorunluluklara uymayanlara, fiilleri ayrıca suç oluşturmadığı takdirde, 250-TL’den 1.000-TL’na kadar idarî para cezası verilir.” hükmünü düzenlemektedir.

En son 2008 yılında değişikliğe uğrayan kanun maddesinde her ne kadar 250-TL ile 1.000-TL idari para cezası verileceği düzenlense de; 2019 yılı itibariyle Vergi Usul Kanunu’nun mükerrer 298. Maddesinin B fıkrasına göre uygulanacak %22.58 Yeniden Değerleme Oranına göre bu miktarın alt haddi 789 TL üst haddi ise 3.180-TL olarak güncellenmiştir. Sokağa çıkma yasağına uymayan vatandaşlara 3.180-TL idari para cezası uygulanmaktadır.

Anayasa’ya aykırı şekilde Genelge ile sokağa çıkma yasağı kararı verilmesi ve bu karara dayanılarak vatandaşlara idari para cezası uygulanması; suçta ve cezada kanunilik ilkesine aykırılık teşkil edeceğinden “idari para cezasına itiraz doğrultusunda iptaline” karar verilmesi kanaatindeyiz.

İdarî para cezası kararına karşı, kararın tebliği veya tefhimi tarihinden itibaren en geç 15 Gün içinde, Sulh Ceza Hakimliği’ne başvurmalıdır.

Aksi halde bu süre içinde başvurunun yapılmamış olması halinde idarî yaptırım kararı kesinleşir.

Söz konusu Sirkülere aşağıdaki bağlantı yoluyla ulaşabilirsiniz.

[129 Sıra No.lu Vergi Usul Kanunu Sirküleri](#)

Av.Özge Bitiş